

Kommunal- og distriktsdepartementet

Deres referanse

Vår referanse
22/262-3

Vår dato
15.12.2022

Universitets- og høyskolerådets innspill til stortingsmelding om samisk språk, kultur og samfunnsliv - kompetanse og rekruttering

Universitets- og høyskolerådet (UHR) takker for invitasjonen til å gi innspill til stortingsmelding om samisk språk, kultur og samfunnsliv som skal legges fram våren 2023, der utdanning og kompetanse er tema. UHR vil også delta i høringen når meldingen legges fram. Meldingen adresserer et viktig tema. Høyere utdanning og kompetanse er vesentlig for å styrke og utvikle det samiske samfunnet og Norge som helhet.

Det er positivt at departementet har gjennomført innspillmøter flere steder i landet for å få innsikt i gode eksempler på tiltak og konkretiseringer av utfordringene med å øke rekruttering og utfoldelse av de samiske språkene og den samiske kulturen. UHR forstår at det i innspillsrunden har kommet mange eksempler på gode og nyttige tiltak for å øke opplæring og bruk av samiske språk og videreutvikling av den samiske kulturen, og vi ber regjeringen ta det nasjonale ansvaret på alvor og støtte tiltak som fungerer og sette i gang nye konkrete tiltak som vil fremme rekruttering og øke den samiske kompetansen.

UHR er universitetenes og høyskolenes interesse- og medlemsinstitusjon. UHR er opptatt av samisk forskning og høyere utdanning og opprettet i 2015 UHR-Samisk, en strategisk enhet for samisk forskning og høyere utdanning som oppfølging av Butenschøn-utvalgets rapport «Langs lange spor».

UHR-Samisk arrangerte 13. juni 2022 seminaret Samiske språk og kultur i en ny tid – muligheter og utfordringer på OsloMet, og UHR-Samisk planlegger et nytt seminar 16. – 17. januar 2023 i Tromsø der rekruttering og gjennomføring av høyere utdanninger, utdanninger i samisk språk, samiske profesjonsutdanninger eller profesjonsutdanninger med samisk som tema. UHR inviterer Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) til å drøfte forslag til tiltak i den varslede stortingsmeldingen med UH-institusjonene på dette seminaret.

UHR viser til felles brev fra Nord universitet, Samisk høyskole og UiT Norges arktiske universitet som beskriver utfordringer med rekruttering av studenter og ansatte til høyere utdanning. UHR deler institusjonenes virkelighetsbeskrivelse og støtter deres forslag til tiltak for å styrke den samiskspråklige kompetansen. UHR har et nasjonalt perspektiv og en organisasjon med faglig bredde, og vil med bakgrunn i dette kommentere spørsmål om mulighetene og utfordringene med å styrke utdanningstilbudet og rekruttere studenter fra andre deler av landet samt å styrke samisk fagspråk.

Rekruttering av samiskspråklige studenter og faglige ansatte på universiteter og høyskoler

I UHRs høringssvar til endringer i UH-loven 13. oktober 2022 understreket UHR at «de samiske fagmiljøene er små og skal utdanne kandidater til alle sektorer. UH-institusjonene som tilbyr samiske utdanninger har utfordringer med å rekruttere nok studenter og tilstrekkelig mange og kvalifiserte vitenskapelig ansatte. De er avhengig av å rekruttere midlertidig for å kunne tilby et relativt bredt utdanningstilbud ved institusjonene, og legge til rette for at fagansatte kan kvalifisere seg til faste vitenskapelige stillinger. Derfor er det nødvendig å beholde fleksibiliteten som dagens professor II gir. Institusjonene er også helt avhengig av professor II-stillinger for å få akkreditert studieprogram på master- og ph.d.-nivå.»

Studiepoenggivende begynerkurs i samiske språk er en viktig rekrutteringsarena for videre studier i samiske språk. Disse kursene bør tilbys flere steder, også i de større byene. UHR vil understreke at dette må oppnås uten at fagressurser spres tynt utover. UHRs medlemsinstitusjoner ser gjerne på mulighetene for å tilby flere fleksible studietilbud, som digital undervisning eller samlingsbaserte utdanninger der for eksempel andre institusjoners campus også benyttes. UHR minner om at fleksible studier og studier på flere campuser er ressurskrevende å utvikle og drifte og krever ekstra midler.

Et viktig grep som kan gjøres er at ordningene gjøres mer fleksible for å kunne ta emner både i samiske språk og med samiske tema på andre institusjoner enn den programgivende institusjonen. Slik har vi mulighet til å styrke både samisk språk og innhold i profesjonsutdanninger uten en uttynning av fagmiljøene.

Samisk fagspråk

En annen viktig problemstilling som UHR vil trekke fram er utviklingen av samisk som fagspråk. Samisk fagterminologi må styrkes innad i og på tvers av fagområder. Det er muligheter for å samarbeide og finne synergier på tvers av enheter, fag og institusjoner. I UHRs høringssvar til regjeringens forslag til endringer i UH-loven understreket UHR at «§ 1-7 Nasjonalt ansvar for vedlikehold og videreutvikling av samisk fagspråk Språklovens § 5 anerkjenner samiske språk som urfolksspråk. En slik uttrykkelig anerkjennelse i lovs form er viktig for å løfte statusen for samiske språk generelt og vil også kunne bidra til en synliggjøring av arbeidet med å styrke samiske språk som fagspråk spesielt. Det er viktig at samisk som fagspråk utvikles og styrkes, og UHR er tilfreds med at det er foreslått å ta dette inn i UH-loven. UHR stilte imidlertid spørsmål ved hva det betyr i praksis at «institusjoner som har et særlig ansvar for samisk forskning og høyere utdanning, har ansvar for vedlikehold og videreutvikling av samisk fagspråk». De samiske språkene forvaltes akademisk av svært små miljøer og for de minste språkene må fagspråkene utvikles. De aktuelle institusjonene ønsker derfor en dialog med Kunnskapsdepartementet om hva ansvaret vil innebære, og hvordan vi som nasjon kan bygge kompetanse på området for å forvalte samisk fagspråk på best mulig måte, og hvordan dette ansvaret avgrenses mot statlige myndigheters overordnede ansvar for synliggjøring og utvikling av samiske språk. Dette vil kreve en opptrappingsplan over flere år som må diskuteres mellom Kunnskapsdepartementet og institusjonene.»

Oppfølging av meldingen og andre relevante utredninger og meldinger

Det er positivt med en melding som setter søkelys på utdanning og kompetanse i samisk. UHR mener det er helt nødvendig at regjeringen følger opp med konkrete tiltak, slik at den samiske kompetansen styrkes. På grunnlag av de innspillene som er kommet frem i

innspillsrunden, mener UHR at Regjeringen bør igangsette flere av de konkrete tiltakene som er foreslått. Det vil gjøre det mulig for Norge å heve den samiske kompetansen nasjonalt.

UHR er opptatt av at utfordringene med rekruttering til samisk høyere utdanning også må få en sentral plass i andre sentrale utredninger og meldinger, som for eksempel oppfølgingen av NOU 2022: *17 Veier inn – ny modell for opptak til universiteter og høyskoler* som ble lansert 1. desember 2022, Utsynsmeldingen og Distriktsmeldingen, for å nevne noen.

Vennlig hilsen

Sunniva Whittaker
styreleder

Nina Sandberg
generalsekretær

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR

Kopi til
Kunnskapsdepartementet